

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) โดยยกเลิกหลักความรับผิดตามสัญญาในระบบเดิม หรือการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาปรับใช้ในคดีละเมิดเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งหมายถึงผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้าที่ไม่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทั้งนี้ ผลจากการพัฒนากฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศต่างๆ ที่นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ ก็ส่งผลให้ผู้ผลิตต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้า เพราะหากมีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ตลาด ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดในความเสียหายตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งได้นำมาใช้ในประเทศไทยด้วย โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งเมื่อใช้บังคับไประยะหนึ่งก็พบว่าพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติให้ตรากฎกระทรวงยกเว้นความรับผิดของสินค้าบางชนิดไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายนี้ รวมทั้งมีข้อยกเว้นให้ผู้ผลิตสามารถนำสืบให้หลุดพ้นความรับผิดได้ ซึ่งบทบัญญัติต่างๆ เหล่านี้กระทบต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย

สำหรับการวิเคราะห์ปัญหากฎหมาย ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กรณีเหตุหลุดพ้นจากความรับผิดของผู้ประกอบการและกรณีอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในประเด็นสำคัญดังนี้

1) ปัญหาการนำหลักความพึงคาดหมายได้ของผู้บริโภค มาใช้เพียงหลักเดียวอาจเกิดปัญหาการปรับใช้เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่โดยใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด จะต่างจากกฎหมายลักษณะละเมิดและกฎหมายสัญญา หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามกฎหมายของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่นจะพิจารณาทั้งจากหลักความ

คาดหมายได้ของผู้บริโภค (Consumer Expectation Test) หลักความเสี่ยงและหลักอรรถประโยชน์ (Risk-Utility Test) หลักความประมาทเลินเล่อ ขณะที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ใช้หลักความคาดหมายได้ของผู้บริโภคเพียงหลักเดียว ซึ่งอาจเกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย หากใช้หลักนี้ไม่ได้ก็จะเกิดปัญหาว่าแล้วจะใช้หลักใด เพราะหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เป็นหลักกฎหมายใหม่ในประเทศไทยมีการพัฒนาหลักนี้ไม่นานนัก ทั้งอาจมีเหตุปัจจัยภายนอกอื่นที่ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือผู้บริโภค และการผลิตที่มีความซับซ้อนใช้เทคโนโลยีสูง มีการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภคหลายชั้น ผู้บริโภคจึงอาจไม่ได้รับความคุ้มครอง

2) ปัญหาการบัญญัติให้อำนาจออกกฎกระทรวง ยกเว้นสินค้าบางชนิดไม่ต้องอยู่ในบังคับกฎหมายนี้

การบัญญัตินิยามยกเว้นสินค้าโดยกำหนดไว้ในกฎกระทรวง ไม่ต้องอยู่ในบังคับหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้ หากผู้ประกอบการต้องการผลักดันให้สินค้าชนิดใด ได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ภายใต้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ก็จะผลักดันผ่านผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งในสภาพที่ตลาดและอำนาจต่อรองทางธุรกิจ ที่ผู้ประกอบการมีเหนือผู้บริโภค หากประสงค์จะคุ้มครองสินค้าชนิดใด ประเภทใดแล้วก็น่าจะกระทำได้ เพราะกฎหมายเปิดช่องไว้ให้กระทำได้ ซึ่งถ้าพิจารณาในบริบทของหลักการสำคัญของกฎหมายและวัตถุประสงค์การประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่นำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาแก้ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคที่เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ก็กระทบต่อหลักการสำคัญของกฎหมายอย่างมาก

3) ปัญหาการยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ ตามมาตรา 7

การบัญญัติยกเว้นความรับผิดชอบไว้ ภายใต้สภาพของตลาดที่ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือผู้บริโภค ผู้ประกอบการสามารถนำสืบให้หลุดพ้นความรับผิดได้

จึงกล่าวได้ว่าการบัญญัติยกเว้นความรับผิดชอบไว้ตามมาตรา 7 จะส่งผลกระทบต่อหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด โดยเฉพาะเจตนารมณ์ของกฎหมายที่คุ้มครองผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า

4) ปัญหาการตีความขอบเขตความรับผิดชอบต่อความเสียหายต่อจิตใจ

เมื่อพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติความรับผิดชอบของผู้ประกอบการให้รวมถึงความเสียหายต่อจิตใจด้วย แต่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่พิจารณาคดีผู้บริโภคว่าจะกำหนดความรับผิดค่าเสียหาย สำหรับความเสียหายต่อจิตใจหรือไม่

เพียงใด โดยความเสียหายต่อจิตใจต้องเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเสียหาย ร่างกาย สุขภาพหรือ
 อนามัย ซึ่งเมื่อศึกษาแนวคำพิพากษาของศาลไทย ส่วนใหญ่แนวคำพิพากษา ศาลไม่รับรองถึง
 ค่าเสียหายต่อจิตใจ แต่ศาลจะพิจารณาว่าเป็นค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน แต่ประเด็นปัญหาทาง
 กฎหมายก็คือ กฎหมายบัญญัติผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อค่าเสียหายต่อจิตใจตามมาตรา 11 (1) ด้วย ถ้า
 ผู้เสียหายมีความเสียหายต่อจิตใจอย่างรุนแรง แต่มิได้มีความเสียหายที่เกิดอันตรายต่อร่างกาย
 สุขภาพหรืออนามัย ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อจิตใจ ที่สามารถ
 เรียกได้ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551
 หรือไม่ ซึ่งเมื่อไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ อนามัย แต่มีอาการความหวาดผวาและ
 ประสาทหลอน จะอยู่ในความหมายของความเสียหายต่อจิตใจหรือไม่ เพราะความเสียหายต่อจิตใจ
 ต้องมีเงื่อนไขเรื่องความเสียหายเกิดขึ้นต่อร่างกาย สุขภาพหรืออนามัย แล้วมีผลต่อจิตใจ การมี
 ความเสียหายต่อจิตใจแต่ไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย ก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียก
 ค่าเสียหายต่อจิตใจ ไม่ว่าจะมีอาการหวาดผวาและประสาทหลอนมากเพียงใด เป็นปัญหาทางกฎหมาย
 ที่เห็นประจักษ์ว่า บทบัญญัติในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่
 ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ครอบคลุมถึงค่าเสียหายต่อจิตใจในทุกกรณี โดยเฉพาะถ้าไม่มีความเสียหาย
 เกิดขึ้นต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย ก็จะไม่มีความเสียหายต่อจิตใจ แม้ว่าจะมีความ
 เสียหายต่อจิตใจเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายก็ตาม

5) ปัญหากรณีผู้ประกอบการแจ้งว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากเกิดความ
 เสียหายก็จะยกข้อต่อสู้ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 7 (2)

เมื่อพิจารณาปัญหาผู้ประกอบการแจ้งให้ทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะถือว่า
 ผู้บริโภคแล้วที่สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แล้วอ้างเป็นข้อต่อสู้ยกเว้นความรับผิดชอบตามมาตรา 7
 (2) ได้หรือไม่ ซึ่งได้วิเคราะห์ภายใต้บริบทของข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามมาตรา 7 (2) ที่เป็นข้ออ้าง
 เรื่องผู้บริโภคอยู่แล้วที่สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เมื่อผู้ประกอบการแจ้งว่าสินค้านั้น
 ปลอดภัยนั้นก็หมายความว่าผู้ประกอบการรู้แล้วว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการต้องจัดให้
 สินค้านั้นมีความปลอดภัย ก่อนที่จะนำสินค้าออกวางจำหน่าย กับทั้งเมื่อพิจารณาตามนิยามของ
 สินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้ว จะต้องจัดให้มีการให้คำเตือนหรือกำหนดข้อบ่งชี้ให้เพียงพอ หากเพียงแต่
 แจ้งว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สินค้านั้นก็จะยังเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ปัญหาข้อนี้แม้ว่าที่สุด
 แล้ว การที่ผู้ประกอบการแจ้งว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ได้ทำให้ผู้ประกอบการหลุดพ้น
 ความรับผิด เพราะการแจ้งว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่อย่างใด แต่ก็ควรที่จะกำหนดมาตรการ
 ทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น เพื่อมิให้ปัญหาจากกรณีดังกล่าวนี้ ถูกนำไปอ้างและตีความ
 ผิดพลาดคลาดเคลื่อน จนกระทบต่อสิทธิของผู้บริโภคหรือผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้

ทั้งนี้ บทสรุปของการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ก็คือการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่ยังมีปัญหาในการบังคับใช้ เนื่องจากช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยค้นพบและนำเสนอข้อเสนอแก้ปัญหาดังกล่าว โดยข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่มีปัญหาในการบังคับใช้ และหรือมีปัญหาในการตีความ เพื่อให้บทบัญญัติกฎหมายฉบับนี้มีความสมบูรณ์ และใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

5.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในรูปแบบวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ได้ศึกษาวิจัยโดยวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ของประเทศไทยในประเด็นการบัญญัติยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการและกรณีที่เกี่ยวข้อง ได้เสร็จสมบูรณ์และสรุปผลการศึกษาไว้ข้างต้นแล้ว ซึ่งบทสรุปของการศึกษาวิจัยที่เป็นบูรณาการ เพื่อให้กฎหมายมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้สรุปเป็นประเด็นพร้อมทั้งข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายที่มีปัญหาในการบังคับใช้ และหรืออาจกระทบต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งคาดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายตามสมควร ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) เห็นควรเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อาทิ หลักความเสี่ยง หลักอัตราประโยชน์ และหลักความประมาทเลินเล่อ ในระบบกฎหมายของประเทศอื่น ๆ มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อให้มีหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่ออุดช่องว่างกฎหมายนี้ในกรณีข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่อาจนำหลักความคาดหมายได้ของผู้บริโภคมาใช้ได้

2) เห็นควรกำหนดให้สินค้าเกษตรไม่แปรรูป หรือสินค้าเกษตรปฐมภูมิของเกษตรกรรายย่อย ได้รับการยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับของหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 โดยแก้ไขเพิ่มเติมนิยาม “ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม” ยกเว้นสินค้าเกษตรไม่แปรรูปของเกษตรกรรายย่อย ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ที่มุ่งจะใช้บังคับกับการผลิตในเชิงอุตสาหกรรม มากกว่าที่จะบังคับสินค้าเกษตรไม่แปรรูปซึ่งในปัจจุบันบทนิยาม “ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก

สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ไม่ได้ยกเว้นไว้ จึงควรเพิ่มเติมบทบัญญัติยกเว้นไว้ด้วย เพื่อคุ้มครองเกษตรกรรายย่อยไม่ให้มีผลกระทบจากความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

3) เห็นควรเพิ่มเติมเหตุลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 โดยนำหลักเรื่อง State of the Art Defense ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของต่างประเทศมาใช้บังคับในพระราชบัญญัตินี้

4) เห็นควรเพิ่มเติมเรื่องกองทุนเยียวยาความเสียหาย ไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรมและรวดเร็ว

5) เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมเหตุลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการตามมาตรา 7 (2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ควรไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 โดยนำ “หลักความสมัครใจที่จะรับความเสี่ยง (Assumption of Risk)” ในสหรัฐอเมริกา มาใช้บังคับในพระราชบัญญัตินี้

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่ากรวางหลักเกณฑ์การตีความข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบการที่ชัดเจน เหมาะสมและเป็นธรรม โดยมีให้กระทบต่อหลักความรับผิดชอบ โดยเคร่งครัด และการเพิ่มช่องทางการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จักเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้บริโภคในสภาพการณ์ปัจจุบันที่ผู้ประกอบการมักเป็นฝ่ายที่มีอำนาจต่อช่องทางธุรกิจเหนือกว่าผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรมที่สุด

